

วรรณคดีสารกับการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำ

ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

Wannakadisan and the Construction of Field Marshal

Plaek Phibulsongkhram's Images and Prestige^{*}

เชอร์รี่ เกษมสุขสำราญ^{**}

Cherry Kasemsuksamran

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “วรรณคดีสาร” กับการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีวิธีการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำ ตลอดจนการสร้างภาพชอบธรรมในการใช้อำนาจบริหารปกครองประเทศ อีกทั้งวิธีการหาแรงบันดาลใจและความเชื่อถือจากประชาชนอย่างไรผ่านวารสารวรรณคดีสาร ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในขณะนั้น (พ.ศ. 2485-2487) ผลการศึกษาพบว่า วรรณคดีสารทำหน้าที่เป็นสื่อในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้มีความสามารถ มีความเป็นผู้นำเพื่อค้ำจุนอำนาจ และที่สำคัญที่สุดคือเป็นผู้ที่มีความรักชาติเหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งการสร้างภาพลักษณ์เหล่านี้เป็นกระบวนการสำคัญของการสร้างความชอบธรรมในการสร้างอุดมการณ์แห่งชาติ และได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน

^{*} บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทของวรรณคดีสารในวรรณคดีวิจารณ์ไทย” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

^{**} นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ เขียนตามต้นฉบับ วรรณคดีสารเป็นหนังสือที่ผลิตขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีในการเขียนภาษาไทย.

คำสำคัญ: วารสารวรรณกรรม; จอมพล ป. พิบูลสงคราม; การเมืองไทย

Abstract

The study of “*Wannakadisan* and the Construction of Field Marshal Plaek Phibulsongkhram’s Images and Prestige” aims to explore how Field Marshal Phibulsongkhram constructs images and prestige as the nation’s leader, as well as attracts the people’s support and trust through a periodical called *Wannakadisan*, which was under the patronage of his government at the time (1942-1944). The study finds out that the periodical were the efficient medium in creating the images of his ability and leadership to consolidate his position. More importantly, his love of the nation was unquestionable. All of which were the essential process in creating righteousness in uplifting the national spirit and gaining the people’s trust.

Keywords: literary journal; Field Marshal Plaek Phibulsongkhram;
Thai politics

บทนำ

วรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นสมาคมทางภาษาและวรรณคดีที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายชาตินิยมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม วรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีออกหนังสือวรรณคดีสาร เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านภาษา วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์ คณะกรรมการประจำหนังสือวรรณคดีสาร ล้วนประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการทางภาษาและวรรณคดีเป็นอย่างดี โดยมีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นบรรณาธิการ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามได้กล่าวถึงความเชื่อมั่นในการสร้างชาติของบรรณาธิการไว้ว่า “ในฐานะของฉันทเวลา

มีหน้าที่อำนวยการเป็นแม่ทัพทำสงคราม ฉะนั้นจึงเห็นท่านบรรณาธิการเป็นแม่ทัพ แต่แม่ทัพวรรณคดีสาร ปากของวรรณคดีไทย และสาระสำคัญของวรรณคดีไทยให้ใช้วรรณคดีสารเป็นปากกาแทนอาวุธอันคม นำชัยชนะมาสู่ประเทศชาติในที่สุด" (จอมพล ป. พิบูลสงคราม, 2485: 2) คณะกรรมการประกอบด้วย จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายยง อนุমানราชชน นายวิจิตร วิจิตรวาทการ นายตรี สารประเสริฐ นายพลเอกนวล สารานุประพันธ์ นายวรเวทย์ ศิวะศรียานนท์ นายชนิต อยู่โพธิ์ และนายสง่า กาญจนศิริ เป็นต้น

ภาพที่ 1-2: วรรณคดีสาร

ที่มา: www.su_usebook.com

วรรณคดีสาร เป็นวารสารรายเดือน ผลิตออกสู่สายตาประชาชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทั้งหมด 24 เล่ม ได้แก่ ฉบับปฐมฤกษ์ ปีที่ 1 ประจำเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2485 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2486 จำนวน 12 เล่ม ปีที่ 2 ประจำเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2486 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2487 จำนวน 12 เล่ม วรรณคดีสารดำเนินการส่งเสริมความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีไทยได้เพียง 2 ปีเท่านั้น เนื่องจากใน พ.ศ. 2487 จอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หนังสือวรรณคดีสารจึงต้องยุติบทบาทลงไปด้วยเช่นกัน

หนังสือวรรณคดีสารจำหน่ายราคาเล่มละ 1 บาท ระบายปี (12 เล่ม) 8 บาท วรรณคดีสาร ผลิตขึ้นใน พ.ศ. 2485 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศประสบกับภาวะสงคราม เกิดปัญหาการขาดแคลนกระดาษ จึงทำให้กระดาษมีราคาสูงขึ้น หนังสือวรรณคดีสาร จึงต้องจำกัดหน้ากระดาษลง เรื่องที่ลงในหนังสือก็ถูกลดจำนวนลงด้วย แต่ “หนังสือวรรณคดีสารก็ได้รับความนิยมแพร่หลายมากที่สุดในประเทศไทย” (ธนิศ อยู่โพธิ์, 2485: 102) โดย “มียอดผู้อ่านกว่า 5 พันคน จึงต้องพิมพ์หนังสือเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่า” (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์, 2485: 1) จะเห็นได้ว่ารัฐบาลมีการส่งเสริมให้ประชาชนอ่านหนังสือ โดยการลดราคาให้ผู้อ่านที่ซื้อหนังสือรายปี และถึงแม้ว่าวรรณคดีสาร จะได้รับผลกระทบจากภาวะขาดแคลนกระดาษ หรือผลกระทบด้านอื่นๆ ทั้งจากสงครามและภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2485 แต่คณะกรรมการตลอดจนนักเขียนประจำหนังสือวรรณคดีสาร ก็ยังสามารถทำการผลิตหนังสือให้ประชาชนได้อ่านกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่น่าสังเกตว่าเนื้อหาในหนังสือวรรณคดีสาร โดยส่วนมากมักจะสอดแทรกเรื่องการส่งเสริมนโยบายสร้างชาติ และการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไว้ในบทประพันธ์ แต่ก็ยังได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การสร้างภาพลักษณ์และบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่สอดแทรกไว้ในหนังสือวรรณคดีสาร ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง

เนื้อหาของหนังสือวรรณคดีสารสามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1. ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ เรื่องหลักภาษา คำและความหมายของคำ ไวยากรณ์
2. ความรู้ด้านวรรณคดี ได้แก่ เรื่องการแต่งบทร้อยกรอง เรื่องบันเทิงคดี (นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย[นวนิยายมีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง “ปิดไม่หยุด” ของ นาย จ. สารสาร ลงพิมพ์เป็นตอนๆ ตั้งแต่ฉบับปีที่ 2 เล่ม 9-12 ยังไม่จบเรื่อง แต่เนื่องจากวรรณคดีสารปิดตัวลงก่อน นวนิยายเรื่องนี้จึงมีเพียง 4 ตอนเท่านั้น]) และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี (เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตสมัย เช่น จิตกรรม ประติมากรรม เป็นต้น)

3. ความรู้ด้านวรรณคดีวิจารณ์ ได้แก่ เรื่องหลักการหรือแนวทางในการวิจารณ์วรรณคดี การวิจารณ์วรรณคดี

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในวรรณคดีสารแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ภาษาศาสตร์วรรณคดี และวรรณคดีวิจารณ์ ตามที่บรรณาธิการหนังสือวรรณคดีสารได้กำหนดไว้ แต่หากพิจารณาจากเนื้อหาแล้วจะพบว่า มีเรื่องของการส่งเสริมนโยบายสร้างชาติ และการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รวมอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในบทประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า หนังสือวรรณคดีสาร มีบทประพันธ์ประเภทร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว หรือหากเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วจะพบว่า เรื่องการส่งเสริมนโยบายสร้างชาติและการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำหรือจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีมากกว่าการส่งเสริมความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีไทย (ซึ่งส่วนใหญ่จะประพันธ์ในรูปแบบของร้อยแก้ว) อันเป็นวัตถุประสงค์หลักในการผลิตหนังสือวรรณคดีสารและการจัดตั้งวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมนโยบายสร้างชาติและการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในขณะนั้นเป็นเรื่องที่ต้องเร่งกระทำให้เพื่อเรียกความเชื่อถือและแรงสนับสนุนจากประชาชน

วรรณคดีสารกับการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เกิดขึ้นจากปัญหาหลายด้าน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่สำคัญคือ “การเกิดความขัดแย้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันข้าราชการ ในแง่หนึ่งการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 มีลักษณะเป็นรัฐประหารแย่งอำนาจการเมืองการปกครองจากเจ้าโดยข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน” (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550: 137) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเกิดเหตุการณ์กบฏ (กบฏบวรเดช) และความขัดแย้งของฝ่ายนิยมระบอบเก่า (กษัตริย์นิยม) และฝ่ายการเมืองใหม่ (คณะราษฎร) ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง “หลังจากไม่อาจประนีประนอมกับชนชั้นนำของระบอบเดิมได้ สำหรับกลุ่มผู้นำใหม่แล้ว ยิ่งพวกเขาพิสูจน์ตนเองว่าสถาบันการเมืองใหม่กับชาติมีความสำคัญ พวกเขาเองก็ยิ่งมีความชอบธรรมในทาง

การเมือง” (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2540: 315) ดังนั้นเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพระยาพหลพลพยุหเสนา จึงได้นำอุดมการณ์ลัทธิชาตินิยมเข้ามาใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งลัทธิชาตินิยมก็คือ “ความรู้สึกรักชาติ รักดีต่อชาติ และหมู่ชนชาติพันธุ์เดียวกับตน เป็นการแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของคนในชาติโดยส่วนตนหรือส่วนรวม อยู่ในแนวทางเดียวกันที่จะพัฒนาชาติ เสี่ยงสละเพื่อชาติ เพื่อความมั่นคง ปลอดภัยและเกียรติภูมิของชาติ” (จุมพฏ เลขะพันธุ์, 2543: 23) หากย้อนกลับไปหลังเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะเห็นได้ว่าการปลุกฝังลัทธิชาตินิยมให้กับประชาชนมาก่อนแล้ว ดังจะเห็นได้จากคำแถลงการณ์ฉบับที่ 1 ของคณะราษฎรที่ได้นั้นถึงการเปลี่ยนอำนาจอธิปไตยจากกษัตริย์มาสู่ประชาชน ดังใจความตอนหนึ่งว่า “ราษฎรทั้งหลายพึงรู้ไว้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎรไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ทำให้ประเทศมีอิสรภาพพื้นมือข้าศึก” (สุทธชัย ยัมประเสริฐ, 2551: 26) อุดมการณ์ลัทธิชาตินิยมอย่างหนึ่งที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นำมาใช้คือการสถาปนา ลัทธิ “ผู้นำ” ขึ้นเพื่อเป็นแกนหลักของประเทศชาติและประชาชน มีการออกประกาศโฆษณาตามสื่อต่างๆ ให้ประชาชนรู้จักและปฏิบัติตามผู้นำ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้เหตุผลถึงการนำลัทธิผู้นำมาใช้ในครั้งนี้ว่า

ญี่ปุ่นมีเครื่องยึดมั่นอยู่คือพระเจ้าแผ่นดินของเขา ของเราไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดแน่นอนที่มีอยู่ก็คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ชาติก็ยังไม่มีความมั่นคง ศาสนาก็ไม่ทำให้คนเลื่อมใสถึงยึดมั่น พระมหากษัตริย์ยังเป็นเด็กเห็นแต่รูป รัฐธรรมนูญก็เป็นสมุดหนังสือ เวลาบ้านเมืองคับขันจะเอาอะไรเป็นเครื่องยึดไม่ได้ ผมจึงให้ตามนายกรัฐมนตรี (แถมสุข นุ่มนนท์, 2548: 72)

จะเห็นได้ว่าภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์เสื่อมอำนาจลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากจอมพล ป. พิบูลสงครามพยายามลดบทบาทและอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ลง และสถาปนา ลัทธิ “ผู้นำ” ขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจบริหารปกครองประเทศ และการสร้างความเชื่อถือจาก

ประชาชน โดยใช้นโยบายสร้างชาติเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ การสร้างชาติในยุคนี้เรียกได้ว่าเป็น “การปฏิวัติทางวัฒนธรรม” ครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ชาติไทย (แถมสุขนุมนนท์, 2548: 57) ภายใต้ลัทธิผู้นำสามัญชนที่มีเพียงอำนาจ แต่ขาดการยอมรับนับถือจากประชาชน การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ถึงพันธกิจทางการเมืองที่หนังสือวรรณคดีสารทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำและภรรยา เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและการยอมรับนับถือจากประชาชน แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่

1. การยกย่อง เชิดชูจอมพล ป. และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม
2. การปฏิบัติตามนโยบายรัฐนิยม
3. การปฏิบัติตามท่านผู้นำ

1. การยกย่อง เชิดชูจอมพล ป. และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม

หลังจากสถาบันพระมหากษัตริย์ถูกลดบทบาทและอำนาจลง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สถาปนาลัทธิ “ผู้นำ” ขึ้น ซึ่งภาพลักษณ์และบารมีที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม สถาปนาขึ้นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาพลักษณ์และบารมีของพระมหากษัตริย์ เช่น การมีอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการประเทศ การก่อตั้งและอุปถัมภ์สมาคมทางวรรณคดี การเป็นผู้มีบุญญาบารมีเหนือบุคคลทั่วไป เป็นต้น ภายใต้ลัทธิ “ผู้นำ” ผลักดันให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในประเทศ มีการจัดตั้งสมาคมต่างๆ มากมาย รวมทั้งวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นสมาคมทางวรรณคดีที่สืบทอดมาจากวรรณคดีสโมสรในรัชกาลที่ 6 และสมาคมวรรณคดีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามสร้างภาพลักษณ์ของ “ผู้นำ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้นำคือผู้ที่มีความสามารถและมีบุญญาบารมีเหนือประชาชนทั่วไป ซึ่งแนวความคิดนี้ส่งผลไปถึงภรรยาของผู้นำซึ่งก็คือท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามด้วย กล่าวคือในฐานะภรรยาของผู้นำประเทศ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้รับเกียรติและการยกย่องเช่นเดียวกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนเรียกได้ว่าเป็นผู้หญิงที่มีบทบาทมากที่สุดในยุคนั้น ดังที่หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล (2551: 174) กล่าว

ไว้ว่า “หม่อมกอบแก้ว อาภากร พระชายาในพระเจ้าวรวงศ์เธออาทิตย์ทิพอาภา จบการศึกษาจากคอนแวนต์ (Convent) เมืองปิ่นัง ถือได้ว่าเป็นคนที่มีรสนิยมและมีชื่อเสียงอย่างมากในหมู่ผู้หญิงในยุคนั้น แต่ในตอนหลังๆ นี้ดาวประจำกอบแก้วมืดมัวไป เพราะแสงสว่างของท่านผู้หญิงปิบลสงครามกลบหญิงอื่นๆ หมด” ดังนั้น ในหนังสือวรรณคดีสารจึงมีบทประพันธ์ด้านการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของท่านผู้นำและภรรยาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในฉบับเดือนเกิดของท่านผู้นำและภรรยา (เดือนกรกฎาคมและเดือนตุลาคม) จะมีบทอวยพรวันคล้ายวันเกิด และการยกย่องสรรเสริญท่านผู้นำและภรรยาเกือบตลอดทั้งเล่ม

การยกย่อง เชิดชูจอมพล ป. และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามในหนังสือวรรณคดีสาร เพื่อสร้างความชอบธรรมและความเชื่อถือ สันับสนุนจากประชาชน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 การสร้างภาพลักษณ์ของท่านผู้นำและภรรยา ภาพลักษณ์ของท่านผู้นำที่ถูกกล่าวถึงมากในหนังสือวรรณคดีสารคือ ผู้มีคุณธรรม จะสังเกตได้ว่า ภาพลักษณ์ของผู้มีคุณธรรม เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์และความเจริญ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างภาพลักษณ์ผู้มีคุณธรรมของท่านผู้นำ ซึ่งท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม (2487: 13) ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...อีกคุณธัมเห็นเด่นตระกาน	เตือนให้ไทยสมาน
ท้าวสมัค “มันสามัคคี”	
เตือนไทยให้ร่วมชีวิ	รักกันและมี
ความเห็นใจกันและกัน	
ชื่อสัจไม่คิดบิดผัน	ยุติธัมต่อกัน
อีกเปี่ยมเมตตาการุญ...”	

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นว่าท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้กล่าวยกย่องสรรเสริญท่านผู้นำว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมข้อเด่นที่เห็นได้

อย่างชัดเจนคือ ท่านผู้นำเป็นผู้ที่มีความรักต่อชาติและประชาชน คอยดูแลและชี้นำให้ประชาชนไปสู่ความเจริญเพื่อความสามัคคีและความมั่นคงของชาติไทย

และ นาย พ. ราชธรรมนิเทศ (2487: 17) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...อันว่าจริยาวัติ	พระรัตนบุรุษนำ
โดยย่ออีกหนึ่งคำ	วิระชาติสถาพร
เพียบพร้อมประจำจิต	สุจริตมิแคลนกลอน
ขอธัมมะบวร	พละหนุน “พิบูล” ชัย...”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่านาย พ. ราชธรรมนิเทศ ได้กล่าวยกย่องท่านผู้นำว่าเป็นรัฐบุรุษของชาติผู้เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมประจำใจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติโดยสุจริตชอบ จึงขออำนาจพระพุทธศาสนาช่วยอำนวยให้ท่านผู้นำประสบแต่ความสุขความเจริญ

นอกจากภาพลักษณ์ของผู้มีคุณธรรมแล้ว ยังมีการสร้างภาพลักษณ์ของสมมติเทพ โดยการยกย่องหรือเปรียบจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นดังสมมติเทพที่จุติลงมาเพื่อนำประเทศไทยให้พ้นจากภัยพิบัติต่างๆ อีกด้วย ตัวอย่างเช่น เรื่อง 14 กรกฎาคม ของ ส. สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2487: 23) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“อรุณรุ่งหล้าฟ้าเบิก	สุภเรีกรศกรกตาสิบสี่
อมรินทร์ปิ่นฟ้าอารี	ประทานเทพมณีแก่ไทย
เปนจินดาร์ตนจรัดแสง	เรื่องแรงรัสมีสี่สี่
ส่องรัถรีวันรัชชัย	ชื่นใจแก่ชาวประชา...”

ส. สวัสดิกุล ณ อยุธยา กล่าวว่าในวันที่ 14 กรกฎาคม (วันเกิดท่านผู้นำ) พระอินทร์ได้ประทานเทพมณี (ดวงแก้ว) ที่เปล่งรัสมี่เรืองรอง ส่องนำแสงสว่างมาสู่ประชาชนชาวไทย

และ นาย ส. เปี่ยมพงษ์สานต์ (2487: 18) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...วันเกิดเอกะบุรุสวิจุประมุขะรัก	นำไทยสมัยปัจ	จุบัน
ด้วยพรหมพุทธิพิเชตพิเลสมหสจรรย	ดุจเดชะเทวัน	ประทาน
ท่านนำชาติภะพลอดตลอดวิกริตกาล	ชาติพันพิบัติมลาน	ประลัย...”

ส. เปี่ยมพงษ์ส้านต์ กล่าวว่า ท่านผู้นำเป็นดังเทพเทวดาที่พระพรหม ประทานให้แก่ชาติไทย เพื่อเป็นผู้นำพาชาติไทยให้พ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง

ส่วนภาพลักษณ์ของท่านผู้หญิงละเอียด พิบุลสงครามที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือ การเป็นภรรยาที่ดีซึ่งเป็นคุณสมบัติหลักของผู้หญิงตามความนิยมในยุคนั้น ซึ่งการเป็นภรรยาของท่านผู้นำย่อมเป็นบทบาทและหน้าที่สำคัญของท่านผู้หญิงละเอียด เนื่องจากภาพลักษณ์ของภรรยาที่ดีในยุคนี้มีความแตกต่างจากในอดีต หน้าที่ ภรรยาของผู้หญิงในอดีตนั้นมีเพียงการเลี้ยงดูบุตรและคอยปรนนิบัติรับใช้สามี แต่ ผู้หญิงในยุคของจอมพล ป. พิบุลสงคราม มีบทบาทมากขึ้น ในฐานะภรรยา ผู้หญิง นอกจากทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นเพื่อนคู่คิดคอยให้คำแนะนำ ปรึกษาสามี อีกทั้งยังมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น ชี้แจง และว่ากล่าวเมื่อเห็นว่าสามี ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงในยุคนี้มีฐานะและ บทบาทในครอบครัวและสังคมมากขึ้นกว่าอดีตเป็นอย่างมาก ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง การสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นภรรยาที่ดีของท่านผู้หญิงละเอียด พิบุลสงคราม ใน วรรณคดีสาร ของนายอรุณ บุญยมานพ (2485: 55) ซึ่งกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...ท่านละเอียดจะเตียดเปนมียเช่นแม่	งานคิดแก้ก่อเกื้อเชื่อว่าหลาย
แม้ไม่มีใครแจ้งข่าวแพร่พราย	น่าจะทายได้ว่าท่านเทียมมารดา
ไหนหน้าที่โลมใจผัวให้หวาน	สังหรณ์ให้บิดาภณช้อยชาญกล้า
ไหนจะปรุงเครื่องโอชโภชนา	บำรุงสามีพลให้ทนงาน...”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า นายอรุณ บุญยมานพ ได้กล่าว เปรียบเทียบว่าท่านผู้หญิงเป็นภรรยาที่มีบทบาทหน้าที่คล้ายกับแม่ คือ เป็นผู้ที่คอย ดูแล ช่วยเหลือและสนับสนุนท่านผู้นำทุกด้าน ทั้งเรื่องการบ้าน การเรือน และการงาน ด้านอื่นๆ เป็นต้น

และ นาย ม. ตราโมท (2486: 58) ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...ดูพระท่านนายกรัถมนตรี	ผดุงรักกรนี้ยกก็เด่น
ท่านผู้หึงสงเสริมเพิ่มบำเพ็ญ	ซึ่งสมเปนนุญบุญบารมี
หากท่านนายกเทียบทินกร	ท่านผู้หึงสสิทธบวรศรี
หากท่านนายกเทียบบรณี	ท่านผู้หึงเป็นนทีหล่อสุธา...”

นาย ม. ตราโมท ได้กล่าวไว้ว่า ท่านผู้เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับภาษา และวรรณคดีเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังบำรุงรักษาและส่งเสริมการแต่งคำประพันธ์ให้แก่ประชาชนอีกด้วย ซึ่งท่านผู้หึงจะเอียด พิบูลสงคราม เป็นผู้ที่ยกย่องส่งเสริมและสนับสนุนการแต่งคำประพันธ์ตามนโยบายของท่านผู้นำได้เป็นอย่างดี จนเรียกได้ว่า ท่านผู้นำและท่านผู้หึงจะเอียด พิบูลสงคราม เป็นดังคู่บุญบารมีที่คอยเกื้อหนุนกัน ดังเช่นดวงอาทิตย์กับดวงจันทร์ ผืนดินกับผืนน้ำ เป็นต้น

1.2 การสร้างบารมี บารมีคือการสร้างคุณความดีซึ่งมีด้วยกันหลายประการ เช่น ทาน ศีล ปัญญา วิริยะ เมตตา อุเบกขา เป็นต้น ในหนังสือวรรณคดีสารมีบทประพันธ์ที่กล่าวยกย่องเรื่องการสร้างบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลายด้าน ซึ่งจะขอยกตัวอย่างบทประพันธ์เรื่อง กตัญญูกตเวที ของ สำนักรัชมรรคาฝ่ายหญิง (2486: 7) ซึ่งได้กล่าวถึงการสร้างบารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในด้านการส่งเสริมฐานะของสตรีไว้ดังนี้

“...จอมพลพิบูลฯ วิริยะมาด	มนะกาตถกนชัย
ผู้ยากลำบากกลประลัย	ก็มีทอระย่องเกรงฯ
...ผู้มานะมั่นวิริยะกล้า	นิจพาพิบูลผล
มอบให้ประชานิกรดล	จิตเอื้ออำนวยสันติฯ
...ท่านรักและล้นมฤตจิต	นิจคิดจะเมตตา
ท่านเปี่ยมมโนจะกรุณา	กิติให้สตรีผองฯ
ไม่ทำจะสร้างวิริยะกิจ	สุภสิทธิ์จำนงปอง
ยกเกียรติสตรีกิตติผอง	พิสเช่นก็เพิ่นแซฯ...”

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความวิริยะ หรือความเพียร และความเมตตากรุณาของท่านผู้นำในความพยายามยกฐานะและ บทบาทของสตรีให้มีศักดิ์มีศรี และมีเกียรติในสังคม จะเห็นได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ความสำคัญแก่ผู้หญิงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมฐานะของสตรีให้เท่าเทียมกับผู้ชาย เช่น การจัดตั้งกองทหารหญิง โรงเรียนนายร้อยหญิง เป็นต้น อีกทั้ง “ยังออกคำสั่งให้ชายยกย่องภรรยา ถ้าเป็นข้าราชการเกิดระหองระแหงกับภรรยาโดยไม่มีเหตุผล ถือว่าเป็นการผิดวินัย” (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2541: 134-135) นอกจากนี้ในหนังสือวรรณคดีสารฉบับเดือนเกิดของท่านผู้หญิงละเอียด จอมพล ป. พิบูลสงครามได้เขียนบทความเรื่องหนึ่งลงหนังสือ โดยใช้ชื่อเรื่องว่า “ตามหยิงจึงจะเจริญ” ซึ่งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นถึงการยกย่องสตรีของท่านผู้นำได้เป็นอย่างดี เช่น กล่าวไว้ว่า “จัดหยิงเปน สิ่งสวยงามและมีเกียรติ เช่น ดอกไม้ของชาติ และแม่พิมพ์ของชาติด้วยในเวลาเดียวกัน” หรือการ “เทียบหยิงเปนเทพธิดาแห่งความเจริญของชาติ” นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้กล่าวชื่นชมท่านผู้หญิงละเอียดไว้ว่า “บางวันฉันโกรธเพราะทำงานไม่สำเร็จดีได้หย่างใจหวัง แต่พอมีเพียงมืออ่อนๆ ของเมียมาลูบหลังของฉันประกอบกับเสียงอดอ้อนหวานๆ ขอให้ฉันรับโทษ ให้นึกถึงการที่คนเราย่อมมีอุปสรรคบังหน้าเสมอ วอนให้ฉันมีมานะค่อยๆ ทำไป ไม่ช้าก็สำเร็จ เพียงเท่านั้นฉันกลับได้สติ และยิ้มได้... บัดนี้ ฉันกล่าวได้ว่า ฉันเป็นคนทำอะไรด้วยใจโทะสเปนนิสัยประจำตัว” (จอมพล ป. พิบูลสงคราม, 2486: 2-5)

2. การปฏิบัติตามนโยบายรัฐนิยม

จอมพล ป. พิบูลสงครามประกาศใช้รัฐนิยม 12 ฉบับ เพื่อกำหนดแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของประชาชนในยุคของการสร้างชาติ รัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับล้วนเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนชาวไทยในขณะนั้น การโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตามนับว่าเป็นเรื่องยากพอสมควร เนื่องจากประชาชนตั้งตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จเช่นนี้ กล่าวคือรัฐบาลกำหนดพฤติกรรมของประชาชนแบบรอบด้าน ตั้งแต่การแต่งกาย การประกอบอาชีพ การประพฤติปฏิบัติตนไปจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า รัฐนิยมมีลักษณะเช่นเดียวกันกับพระราชนิยมในสมัยก่อน ต่างกันตรงที่พระราชนิยมเป็นมติของพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว ส่วนรัฐนิยมเป็นมติของรัฐซึ่งตั้งขึ้นโดยการอนุโลมตามมติมหาชน (สุรอุทัย บัดโรตง, 2536: 109) จึงอาจกล่าวได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความพยายามที่จะสร้างแบบแผนในการบริหารและปกครองประเทศตามรูปแบบเดิม คือ การออกพระราชกำหนดต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ด้วยเหตุนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ออกรัฐนิยมเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือและเคารพศรัทธาต่ออำนาจของมหาชนเช่นเดียวกันกับอำนาจของพระมหากษัตริย์ในอดีต

หากพิจารณาถึงบริบทของสังคมภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จะเห็นได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ถูกลดบทบาทลงมาก อำนาจการบริหารปกครองประเทศตกอยู่ในมือของคณะบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้นำเอาแนวความคิดลัทธิชาตินิยมมาใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่คณะตน ซึ่งอาจ “กล่าวโดยสรุปได้ว่าการใช้หลักรัฐนิยม นับเป็นการอ้างเพื่อการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง ซึ่งอ้างโดยการสร้างชาติเป็นอุดมการณ์หลัก และได้นำเอาการสร้างชาติเข้ามาแทนที่การปกครองโดยกษัตริย์ การสร้างชาตินี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อประชาชนให้ความร่วมมือทำตามคำสั่งของรัฐบาล” (สุรอุทัย บัดโรตง, 2536: 110) แต่เนื่องจากคนไทยยังไม่คุ้นชินและปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จรอบด้านดังกล่าวดังนั้นการประกาศใช้รัฐนิยมของรัฐบาลจึงไม่ค่อยได้ผลนัก “โดยเฉพาะในเรื่องการแต่งกายและกิจวัตรประจำวันที่คนไทยพึงปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลต้องประกาศพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483 และพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมซึ่งประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติตาม พ.ศ. 2484 ขึ้นเป็นกฎหมายบังคับให้ราษฎรปฏิบัติตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนด” (จุมพญา เลขะพันธุ์, 2543: 69)

นอกจากการประกาศใช้กฎหมายบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามรัฐนิยมแล้ว ยังมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามรัฐนิยมอีกด้วย เรียกว่ารัฐบาลใช้ทั้งไม้อ่อนและไม่แข็งในการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามรัฐนิยม ซึ่งวรรณคดีสาร ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่บทโฆษณาประชาสัมพันธ์เหล่านี้ด้วย โดยการเชิญชวนและชี้ให้เห็นข้อดีของการปฏิบัติตามรัฐนิยม

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทประพันธ์ในหนังสือวรรณคดีสาร ที่เชิญชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามนโยบายรัฐนิยมและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตามรัฐนิยมได้เป็นอย่างดี ได้แก่เรื่อง “สร้างชาติ” ของนายเชย สุนทรพิพิธ (2486: 31-33) ดังนี้

“...บ้านเรือนมีอยู่ประจำ	นาไร่มีทำ	อีกปลูกผลไม้สวนครัว
กึ่งปลาในน้ำดำมัว	เปิดไถควายวัว	มีครบทุกหย่างทั้งหมู่
ไม่เชื่อขอเงินไปตุ	ทุกวันเข้าตุ	ฉันทุขึ้นเล่นเลี้ยงมัน
รดน้ำพรนดินสนุกครัน	รู้สึกแข่งขัน	ชุ่มชื่นเบิกบานกายใจ
8 น. เคารพธงไทย	ถือเปนนิสัย	เสียดแล้วอาบน้ำกินอาหาร
9 น. ถึงที่ทำงาน	ซื้อขายตามถา	พ่อค้าคนไทยไ้ลยา
เห็นไหมฉันทุสร้างมากมาย	ไม่ต้องอดตาย	เรียกว่าสร้างตนสมบุรณ
ผลนี้ยอมจักอนุกุล	ให้ชาติเพิ่มพูน	กำลังพลังเข้มแข็ง
ฉันทุถือว่าราศตรเป็นแรง	ชาติจะแข่งแกร่ง	ก็เพราะมวลราศตรร่วมมือ...”

เรื่อง “สร้างชาติ” เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนนโยบายรัฐนิยมได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ชื่อเรื่องจนกระทั่งเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติตามรัฐนิยม เช่น การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ การเคารพธงชาติ ตลอดจนกิจวัตรประจำวัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตามรัฐนิยมโดยการสร้างมโนภาพให้เกิดแก่ผู้อ่านว่าการปฏิบัติตามรัฐนิยมเป็นสิ่งที่สร้างความสุขให้แก่ผู้ปฏิบัติ และยังส่งผลไปสู่การสร้างชาติให้เจริญรุ่งเรืองอีกทางหนึ่งด้วย

3. การปฏิบัติตามท่านผู้นำ

หลังจากประกาศใช้รัฐนิยม 12 ฉบับแล้ว ใน พ.ศ. 2487 รัฐบาลได้ออกประกาศกำหนดลักษณะนิสัยของประชาชนชาวไทยอีก 14 ข้อ เรียกว่า วิธรรมของชาติไทย ซึ่งข้อกำหนดที่น่าสนใจอยู่ที่ข้อ 10 เรื่อง “คนไทยมีนิสัยว่าตามกันและตามผู้นำ” อาจพิจารณาได้ว่าการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม กำหนดลักษณะนิสัยว่าตามกันและตามผู้นำขึ้นมาใช้เกิดจากการ “เผชิญกับปัญหาทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในกลุ่มผู้นำใหม่ด้วยตนเอง ปัญหาจากฝ่ายนิยมระบอบเก่า และปัญหาการนำรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่ขาดพื้นฐานอันมั่นคงจากมวลชน” (ชาดูวิทย์

เกษตรศิริ, 2538: 167) และเนื่องจากประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงคราม “จึงได้เน้นบทบาทเฉพาะตัวเองเป็นศูนย์กลางของความอยู่รอดของชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า ‘เชื่อผู้นำ ชาติพ้นภัย’” (โสภณ ชานะมูล, 2546: 169) มาใช้ในการบริหารปกครองประเทศเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติในขณะนั้น

วีรกรรมของชาติไทย 14 ข้อ ถูกนำมาเผยแพร่ในหนังสือวรรณคดีสาร เช่นเดียวกันกับรัฐนิยม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าวีรกรรมในข้อที่ 10 ว่าด้วยเรื่อง ไทยเป็นชาติว่าตามกันและตามผู้นำ จะถูกเน้นเป็นพิเศษ คือ มีบทประพันธ์ที่สนับสนุนแนวความคิดนี้อยู่ในหนังสือวรรณคดีสารเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบทประพันธ์เรื่อง “งูกลืนหาง” ของนายเชย สุนทรพิพิธ (2485: 6-7) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามท่านผู้นำได้อย่างชัดเจน ดังนี้

“...ทุกทุกทางผู้นำปลุกทุกทุกทาง	จึงควรที่ตามหย่างจึงควรที่
เหตุครั้งนี้อาเพศเหตุครั้งนี้	จะปลอดภัยในวิถีจะปลอดภัย
เชื่อผู้นำทุกเมื่อเชื่อผู้นำ	อย่าสงสัยใจจำอย่าสงสัย
บอกสิ่งใดในนอกบอกสิ่งใด	จงทำตามท่านไปจงทำตาม...”

เรื่อง “งูกลืนหาง” ใช้รูปแบบการประพันธ์ประเภทกลอนกลบทซึ่งชื่อเรื่อง งูกลืนหาง หรืองูกินหางซึ่งเป็นชื่อกลอนกลอักษรชนิดหนึ่ง วรรคหนึ่งๆ ต้องมีคำซ้ำกัน 3 คู่ คือระหว่าง 3 คำหน้ากับ 3 คำสุดท้ายของวรรค กลอนกลบทมีลักษณะพิเศษคือการเล่นคำในแต่ละวรรค ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี เช่น **เชื่อผู้นำทุกเมื่อเชื่อผู้นำ** **อย่าสงสัยใจจำอย่าสงสัย**² เป็นต้น เรื่อง “งูกลืนหาง” หากพิจารณาเพียงชื่อเรื่องและลักษณะคำประพันธ์จะพบว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ความรู้ด้านการแต่งคำประพันธ์และสุนทรียะเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากกลอนกลบทประเภทนี้เน้นการเล่นคำ ซ้ำคำ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ แต่หากมองถึงเนื้อหาหรือจุดมุ่งหมายของเรื่องจะพบว่าเป็นเรื่องของการสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามท่านผู้นำ โดยลักษณะพิเศษของคำประพันธ์ประเภทนี้มีส่วนช่วยเน้นย้ำถึง

² ข้อความที่เน้นเป็นของผู้เขียนบทความ.

อุดมการณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อถึงผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่อง “งูกลืนหาง” เป็นบทประพันธ์ที่ช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามผู้นำโดยไม่ต้องพิจารณาถึงที่มาและเหตุผลซึ่งตรงตามกับวัฒนธรรมของชาติไทยในข้อ คนไทยว่าตามกันและตามผู้นำได้เป็นอย่างดี

สรุป

ภายหลังจากการเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สถาปนาลัทธิ “ผู้นำ” ขึ้นมาใช้ในการบริหารจัดการประเทศ ทั้งนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้วิธีการสร้างภาพลักษณ์ ที่แสดงให้เห็นถึงบารมี ความสามารถและคุณธรรมของตนเองในฐานะของ “ผู้นำ” เพื่อใช้เป็นข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในการปกครองประเทศชาติและประชาชน อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับฝ่ายนิยมระบอบเก่าที่พยายามรื้อฟื้นระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กลับคืนมา จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงต้องสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์และบารมีของ “ผู้นำ” ไปสู่ประชาชนทุกทาง หนังสือวรรณคดีสารซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ภาพลักษณ์และบารมีของ “ผู้นำ” และสนับสนุนนโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมและเชิญชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามรัฐนิยมและปฏิบัติตามผู้นำ หนังสือวรรณคดีสารได้นำเสนอภาพลักษณ์และนโยบายด้านต่างๆ เหล่านี้ผ่านทางบทประพันธ์รูปแบบต่างๆ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองตามนโยบายฟื้นฟูการประพันธ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่จะเห็นว่าภายใต้นโยบายฟื้นฟูการประพันธ์ของ จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับเต็มไปด้วยบทประพันธ์ที่มีท่าทีและน้ำเสียงของการสนับสนุนนโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาล

บรรณานุกรม

- จุมพล เลขะพันธุ์. 2543. **ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย: ศักยานโยบายชาตินิยมของไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2538. **ประวัติการเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เชย สุนทรพิพิธ. 2485. “งูกลืนหาง.” **วรรณคดีสาร** 1, 5 (ธันวาคม): 6-7.
- เชย สุนทรพิพิธ. 2486. “สร้างชาติ.” **วรรณคดีสาร** 1, 7 (กุมภาพันธ์): 31-33.
- แถมสุข นุ่มนนท์. 2548. **เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ยุคเชื้อผู้นำชาติพันธุ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. 2541. **การเมืองการบริหารไทย: ภาระของชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนิธ อยู่โพธิ์. 2485. “กิจการของสมาคม.” **วรรณคดีสาร** 1, 4 (พฤศจิกายน): 102-107.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2540. **การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์วิสาหการ.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. 2485. “บทบรรณาธิการ.” **วรรณคดีสาร** 1, 5 (ธันวาคม): 1-2.
- ป. พิบูลสงคราม, จอมพล. 2485. “อภิธานพจนานุกรมแห่งวรรณคดีสาร.” **วรรณคดีสาร** 1, 1 (สิงหาคม): 1-6.
- ป. พิบูลสงคราม, จอมพล. 2486. “ตามหยิ่งจึงจะเจริญ.” **วรรณคดีสาร** 2, 3 (ตุลาคม): 1-6.
- พ. ราชธรรมนิเทศ. (นามแฝง). 2487. “ขัมนั้นแลรักสาผู้ประพริตขัมน.” **วรรณคดีสาร** 2, 12 (กรกฎาคม): 17.

พูนพิศมัย ดิศกุล, ม.จ. 2551. **สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลง**

การปกครอง 2475. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน.

ม. ตราโมท. (นามแฝง). 2486. “ถู่.” **วรรณคดีสาร** 2, 3 (ตุลาคม): 57-58.

ละเอียด พิบูลสงคราม, ท่านผู้หญิง. 2487. “ขอวรรณคดีสมาคมจงสถิตสถาพร.”

วรรณคดีสาร 2, 12 (กรกฎาคม): 10-15.

ลิขิต ธีรเวคิน. 2550. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ส. เปี่ยมพงษ์สานต์. (นามแฝง). 2487. “พิบูลสดุดี.” **วรรณคดีสาร** 2, 12 (กรกฎาคม):

18-19.

ส. สวัสดิกุล ณ อยุธยา. (นามแฝง). 2487. “14 กรกฎาคม.” **วรรณคดีสาร** 2,

12 (กรกฎาคม): 23.

สุราชัย ยัมประเสริฐ. 2551. **สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย.** กรุงเทพฯ:

พี. เพรส.

สุรุฑิ ปัดโรสง. 2536. **อำนาจและทรัพยากรทางการเมือง: ศึกษากรณีจอมพล**

ป. พิบูลสงคราม. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง. 2486. “กตัญญูทเวที.” **วรรณคดีสาร** 1, 12 (กรกฎาคม):

6-7.

โสภา ชานะมูล. 2546. **วาทกรรมเรื่อง “ชาติไทย” ของปัญญาชนหัวก้าวหน้า**

ระหว่าง พ.ศ. 2490-2505. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณ บุญยมานพ. 2485. “เมียซึ่งเหมือนแม่.” **วรรณคดีสาร** 1, 3 (ตุลาคม): 54-55.